

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 20 MAWRTH 2025

Presenoldeb:

Y CYNGHORWYR: Annwen Hughes (Cadeirydd)
Delyth Lloyd Griffiths (Is-gadeirydd)

Elwyn Edwards, Beca Brown, Linda Morgan, Beca Roberts, Edgar Wyn Owen, Jina Gwyrfai, Robert Glyn Daniels, Peter Thomas, Gruffydd Williams, Rob Triggs, Elfed Williams a Stephen Churchman.

Swyddogion yn bresennol:

Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu) a Rhodri Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer Eitem 5:

Y Cyngorydd Craig ab Iago (Aelod Cabinet Amgylchedd), Gerwyn Jones (Pennaeth Cynorthwyol Adran Amgylchedd (Trafnidiaeth)) ac Iwan ap Trefor (Rheolwr Gwasanaeth Traffig a Phrosiectau)

Yn bresennol ar gyfer Eitem 6:

Y Cyngorydd June Jones (Aelod Cabinet Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC), Steffan Jones (Pennaeth Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC) a Amanda Jayne Murray (Rheolwr Asedau Bwrdeistrefol)

Yn bresennol ar gyfer Eitem 7:

Y Cyngorydd June Jones (Aelod Cabinet Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC), Steffan Jones (Pennaeth Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC) a Meirion Williams (Pennaeth Cynorthwyol)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorwyr Arwyn Herald Roberts, Berwyn Parry Jones, Elfed Powell Roberts ac Elin Hywel.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan y Cyngorydd Stephen Churchman, gan ei fod yn Gadeirydd Pwyllgor Neuadd Bentref Garndolbenmaen sy'n derbyn grant o dan y Cynllun Grant Cymunedol. Nodwyd nad oedd yn fuddiant sy'n rhagfarnu ac ni adawodd y cyfarfod ar gyfer y drafodaeth.

3. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 23 Ionawr 2025, fel rhai cywir.

5. CYFLWYNO PWYNTIAU GWEFRU CYHOEDDUS AR GYFER CERBYDAU TRYDAN

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Amgylchedd, Pennaeth Cynorthwyol Amgylchedd (Trafnidiaeth) a Rheolwr Gwasanaeth Traffig a Phrosiectau.

Adroddwyd bod y maes hwn yn dod yn fwy amlwg ac yn ennill proffil uwch, gyda mwy o gerbydau trydan ar y ffyrdd, gan adlewyrchu'r targed ar gyfer 2030 i leihau ac yna atal cynhyrchu cerbydau petrol a disel. Nodwyd bod yr adran yn arwain ar ddarparu mannau gwefru cyhoeddus a oedd yn brosiect blaenoriaeth o dan yr amcan Gwynedd Werdd yng Nghynllun y Cyngor 2023-28, gan fod teimlad mewn rhai ardaloedd o Wynedd nad yw'r sector preifat yn diwallu'r angen fel mewn mannau eraill. Esboniwyd mai'r bwriad ydy llenwi'r bylchau lle nad oes darpariaeth gan sectorau eraill.

Tynnwyd sylw at natur ddeinamig y maes, gyda datblygiadau'n digwydd yn aml ac yn sydyn. Eglurwyd nad oedd yn glir ble y byddai'r dechnoleg yn mynd nesaf, ond yr uchelgais fyddai cael argaeledd darpariaeth a fyddai'n golygu bod yr amser gwefru cerbyd trydan yr un fath â'r amser i lenwi car petrol neu ddisel.

Nodwyd bod gwaith eisoes wedi'i wneud i osod y pwyntiau gwefru, a bod cyfeiriad yn yr adroddiad at wefan 'Zapmap', sy'n dangos nifer fawr o bwyntiau gwefru newydd yn ymddangos ledled y wlad. Nodwyd y byddai hyn yn dylanwadu ar rôl y Cyngor wrth symud ymlaen, gan y byddai'n gynyddol anodd cydlynu a chael trosolwg o'r lleoliadau.

Eglurwyd bod y peiriannau'n cael eu gosod bellach mewn mannau gwaith, siopau, datblygiadau eraill ac mewn meysydd parcio sy'n eiddo i'r Cyngor ger canolfannau Byw'n Iach. Cadarnhawyd bod gwaith ar y gweill i gyflwyno mwy o bwyntiau gwefru chwim. Esboniwyd y byddai'r ffocws dros amser yn symud o argaeledd daearyddol tuag at faint o bwyntiau fydd ar gael, gan dybio y bydd y galw'n cynyddu'n gyson.

Nodwyd bod Strategaeth Isadeiledd Cerbydau Trydan Gwynedd yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd, gan gofio nad y mannau gwefru cyhoeddus yn unig sydd angen sylw, ond hefyd y cyfle i bobl allu gwefru gartref. Eglurwyd bod gwaith ar y gweill i archwilio sut i alluogi pobl i wefru ar y stryd, er bod hyn yn gymhleth oherwydd ystyriaethau iechyd a diogelwch ac egwyddorion Deddf Priffyrdd.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Diolchwyd am yr adroddiad, gan nodi bod cynnydd da yn cael ei wneud tuag at greu rhwydwaith gwefru trydan a bod y safleoedd newydd a'r rhai arfaethedig yn cael eu croesawu, yn enwedig y pwyntiau gwefru chwim. Mynegwyd pryder bod gormod o ddibyniaeth ar beiriannau gwefru araf 7kW. Ymhelaethwyd eu bod yn addas ar gyfer gwefru dros nos ond nid ar gyfer gwefru cyflym mewn lleoliadau fel meysydd parcio.

Croesawyd yr opsiwn o ddefnyddio cerdyn banc er mwyn talu yn hytrach na cherdyn neu apiau ar gyfer cwmnïau penodol megis GRIDSERVE neu Tesla. Credwyd bod defnyddio cerdyn banc yn ffordd symlach a bod hyn bellach yn ofyniad deddfwriaethol. Tynnwyd sylw at fylchau yn y rhwydwaith, megis Aberdaron lle'r mae'r pwynt gwefru chwim agosaf dros 50 milltir i ffwrdd ym Mhorthmadog.

Nodwyd y byddai'n ddoeth sicrhau o leiaf dau bwynt gwefru ym mhob safle, gan y byddai dibynnu ar un yn golygu risg o fynd yn sownd pe bai problem yn codi gyda'r peiriant. Atgoffwyd y pwyllgor bod creu rhwydwaith gwefru cyhoeddus yn hanfodol ar gyfer trigolion na allant osod pwynt gwefru gartref, ac ar gyfer ymwelwyr. Nodwyd bod pryderon a diffyg hyder ynghylch pellter yn rhwystr i bobl newid i gerbydau trydan, a bod cynyddu nifer y pwyntiau gwefru'n hanfodol i annog newid tuag at sero net.

Mewn ymateb, nodwyd bod adborth defnyddwyr profiadol yn werthfawr iawn wrth ddatblygu'r prosiect ac y byddai'r swyddogion yn cymryd sylw o'r pwyntiau a godwyd.

Mynegwyd siom nad oedd pwyntiau gwefru wedi'u gosod eto mewn ardaloedd megis Dyffryn Nantlle, er bod maes parcio'r Cyngor a Chanolfan Byw'n lach wedi'u lleoli yno. Holwyd pam bod cysylltu'r pwyntiau'n cymryd cymaint o amser ac a ydy Scottish Power yn gyfrifol. Mewn ymateb, nodwyd nad oedd Scottish Power yn gyfrifol am yr oedi. Eglurwyd bod cais am gyllid ym mis Medi wedi bod yn aflwyddiannus ac nad oedd modd symud ymlaen nes sicrhau arian gan Lywodraeth Cymru.

Cwestiynwyd a oes bwriad i ehangu'r ddarpariaeth i feysydd parcio ym Mhenygroes a Thalysarn. Mewn ymateb, cadarnhawyd nad oes cynlluniau penodol gan y Cyngor ar hyn o bryd y tu hwnt i'r rhai a nodwyd o fewn yr adroddiad.

Holwyd pa gynlluniau sydd ar y gweill i ehangu'r ddarpariaeth yn y dyfodol er mwyn gwasanaethu holl drigolion Gwynedd, gan gynnwys pentrefi Gwynedd, gan fod y 'Zapmap' yn dangos bylchau clir ar hyn o bryd. Mewn ymateb, nodwyd nad oes cynlluniau pendant y tu hwnt i'r cynlluniau presennol, ond y byddai strategaeth ar gyfer symud ymlaen yn cael ei ddatblygu i fynd i'r afael â'r her o sicrhau darpariaeth sy'n cyrraedd pawb o fewn amser penodol.

Holwyd ynglŷn ag amseroedd gwefru, gan fynegi syndod at ba mor hir y gallai rhai gymryd, ac fe holwyd a oedd modd symud tuag at wefru chwim yn y dyfodol. Mewn ymateb, nodwyd bod cynlluniau i gyflwyno pwyntiau gwefru 'ultra-chwim' ym Mhwlheli, ond bod hyn yn heriol i'w ddarparu'n ehangach oherwydd safon yr isadeiledd trydan yn y sir. Nodwyd ymhellach bod cwestiwn ynglŷn â rôl y Cyngor yn darparu pwyntiau o'r math yma, gan y gallai hyn danseilio rôl y sector preifat yn y farchnad. Mynegwyd bod angen darganfod y balans cywir wrth symud ymlaen yn y dyfodol.

Cwestiynwyd a fyddai modd cynhyrchu incwm yn dilyn y buddsoddiad. Mewn ymateb, nodwyd y byddai gwell darlun erbyn y flwyddyn nesaf wrth i fwy o beiriannau chwim ddod ymlaen. Nodwyd bod y brif her i'r sector gyhoeddus yn ymwneud â sut i gynnal gwasanaeth a fyddai'n ddibynnol ar ddefnydd y cyhoedd wrth symud ymlaen.

Mynegwyd pryder am safle Dolgellau, gan nodi bod un peiriant allan o ddefnydd. Cwestiynwyd faint o hir y byddai'n cymryd i'r ail beiriant ddod yn weithredol. Mewn ymateb, nodwyd eu bod yn gweithio'n agos gyda Scottish Power ac yn disgwyl gallu cynnig gwasanaeth llawn erbyn yr haf.

Mynegwyd cefnogaeth i'r sylwadau a godwyd ynglŷn â'r angen i ehangu'r ddarpariaeth o bwyntiau gwefru trydan yn ardaloedd gwledig, megis Deiniolen. Mynegwyd pryder ynghylch sut y byddai pobl mewn ardaloedd gwledig yn gallu ymdopi â'r newid wrth agosáu at y terfyn 2030 pan fyddai cynhyrchu cerbydau petrol a disel yn dod i ben.

Mynegwyd pryderon ynghylch sut y byddai'n bosibl cynnal y '*base load*' heb danwyddau ffosil, a phryderon ynghylch a fyddai'r cyflenwad trydan presennol yn ddigonol i gadw'r system i redeg. Nodwyd y byddai mwy o geir trydan yn arwain at fwy o bwysau ar y grid ac y byddai hynny'n peri risg o chwalfa.

Gan ystyried Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, codwyd cwestiynau am effaith y datblygiad ar lesiant, gan nodi fod prisiau trydan ymhlith yr uchaf yn y byd am y cyflenwad, a bod polisiau sero net yn peri risg o wthio pobl i dlodi tanwydd. Cyfeiriwyd at yr effaith amgylcheddol ehangach, gan nodi bod cynhyrchu batris a'r broses weithgynhyrchu yn cyfrannu at allyriadau carbon. Mynegwyd amheuan ehangach ynghylch y targedau sero net.

Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet Amgylchedd bod y sylwadau yn ymwneud â materion gwleidyddol nid gweithredol, ac nid rôl y Pwyllgor Craffu oedd gwneud penderfyniadau gwleidyddol.

Cyfeiriwyd at sylw a wnaed eisoes, nodwyd bod rôl i sectorau eraill heblaw'r Cyngor i gwrdd ag anghenion mewn ardaloedd gwledig, gan roi enghraifft o rai ardaloedd lle mae cynghorau cymuned neu neuaddau pentref eisoes wedi gosod pwyntiau gwefru.

Mynegwyd cefnogaeth i'r sylwadau bod angen ehangu'r ddarpariaeth ymhellach i ardaloedd gwledig, megis Ganllwyd, Llanelltyd a Brithdir. Rhannwyd profiad personol o newid i gerbyd hybrid, gan gydnabod pryderon am gynaliadwyedd batris ond hefyd nodi bod arbedion ariannol sylweddol i'w cael o ran costau tanwydd.

Cwestiynwyd sut y byddai'r Cyngor yn cyfathrebu â'r cyhoedd wrth symud ymlaen gyda'r amcan Gwynedd Werdd. Mewn ymateb, nodwyd bod y ffigurau defnydd hyd yma wedi bod yn gadarnhaol ac yn arwydd bod pobl yn ymwybodol ac yn manteisio ar y ddarpariaeth.

Mynegwyd pwysigrwydd gweithio gyda phartneriaid gan gynnwys y darparwr grid, Scottish Power, gan gydnabod bod yr isadeiledd mewn rhai ardaloedd gwledig yn hen, mewn cyflwr gwael ac yn annigonol i ymdopi â'r pwysau ychwanegol a ddaw yn sgil targedau sero net. Nodwyd, os na wneir rhywbeth i fynd i'r afael â hyn, na fydd y targedau sero net yn cael eu cyflawni. Pwysleisiwyd bod y mater hwn yn haeddu sylw a dylanwad gan yr awdurdod lleol.

PENDERFYNWYD

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.**
- 2. Argymhell i'r Adran Amgylchedd y dylid bod isafswm o ddau bwynt gwefru ym mhob safle.**
- 3. Bod y Pwyllgor yn derbyn diweddariad gan gynnwys y Cynllun Busnes a gwybodaeth am y ddarpariaeth yn ardaloedd gwledig Gwynedd ymhen blwyddyn.**

6. TOILEDAU CYHOEDDUS

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Aelod Cabinet Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC, Pennaeth Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC a Rheolwr Asedau Bwrdeistrefol.

Nodwyd bod gan Wynedd ar hyn o bryd 61 o doiledau cyhoeddus a 39 o doiledau mewn busnesau sy'n cymryd rhan yn y Cynllun Grant Cyfleusterau Cyhoeddus. Pwysleisiwyd bod rhan fawr o Wynedd yn gorwedd o fewn Parc Cenedlaethol Eryri, ac felly fod gan y Parc Cenedlaethol ac Ymddiriedolaeth Genedlaethol doiledau cyhoeddus hefyd. Nodwyd felly bod nifer dda o gyfleusterau ar gael ar hyd a lled y sir.

Eglurwyd bod yr adroddiad yn rhoi diweddariad ar weithrediad y Strategaeth Toiledau Cyhoeddus ers 2019, ac yn cynnwys cynllun gweithredu sy'n nodi'r camau nesaf a'r camau sydd eisoes wedi'u cyflawni i wella delwedd y toiledau cyhoeddus a chyfarch disgwyliadau defnyddwyr, yn ogystal ag egluro pa ffynonellau ariannu sydd ar gael i wella'r ddarpariaeth, beth yw'r amserlen ddiweddaraf o ran cyflwyno technoleg talu di-gyffwrdd, a beth yw'r sefyllfa o ran incwm.

Nodwyd bod grantiau amrywiol wedi'u denu drwy amryw o ffyrdd dros y flwyddyn ddiwethaf, gan gynnwys y Gronfa Ffyniant Gyffredin. Pwysleisiwyd bod ymdrechion wedi

parhau i gael mynediad at grantiau, gyda chais wedi'i gyflwyno ar gyfer y rownd nesaf o arian gan y Gronfa Ffyniant Gyffredin.

Nodwyd bod cyllideb referiw'r gwasanaeth yn gyfyngedig a'i bod wedi bod dan bwysau sylweddol oherwydd cyflwr yr adeiladau a fandaliaeth. Nodwyd bod y rhan fwyaf o'r gyllideb wedi'i defnyddio i gynnal a chadw'r cyfleusterau presennol, gan adael ychydig iawn ar gyfer adnewyddu neu wella.

Cyfeiriwyd at gynllun grant gan Llywodraeth Cymru sydd yn darparu cyllid i fusnesau sy'n fodlon agor eu cyfleusterau i'r cyhoedd. Nodwyd ei bod yn ofynnol i'r busnesau sicrhau arwyddion priodol, a bod swyddogion yn monitro bod hynny'n digwydd. Cadarnhawyd nad oes unrhyw fusnesau ar y rhestr aros ar hyn o bryd, felly mae modd cynnwys busnesau newydd pe byddent yn ymddangos. Eglurwyd bod gwefan y Cyngor yn nodi'r busnesau sy'n cymryd rhan yn y cynllun a bod y rhestr honno ar gael i'r cyhoedd. Nodwyd bod gwaith wedi mynd rhagddo i adolygu'r trefniadau glanhau, ac er bod y safonau'n gyffredinol yn foddhaol, credwyd fod lle i wella.

Atgoffwyd bod pwysau ar y Cyngor rai blynyddoedd yn ôl i arbed arian drwy gau toiledau cyhoeddus, ond yn hytrach na gwneud hynny, sefydlwyd cynllun partneriaeth gyda chynghorau tref a chymuned. Nodwyd y bydd angen adolygu'r cyfraniad hwn eleni, gan nad oes chwyddiant wedi'i godi ar y cyfraniad ers cyflwyno'r cynllun.

Nodwyd bod pum toiled gyda threfn codi tâl am eu defnydd. Nodwyd bod bid i adnewyddu a gosod drysau talu modern wedi bod yn llwyddiannus, ond y bu llithriad yn y rhaglen waith. Disgwylwyd y byddai'r ddarpariaeth newydd ar gael cyn bo hir, ond nid oedd modd adrodd ar ei heffeithiolrwydd eto.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Diolchwyd am y cyflwyniad. Cyfeiriwyd at brif amcanion y strategaeth wrth fynegi pryder ynghylch y diffyg dull clir o'u mesur, sydd yn hollbwysig. Er enghraifft, er bod yr amcanion yn sôn am annog gwybodaeth a hyrwyddo, ni chrybwyllwyd a yw'r Cyngor yn mesur nifer yr ymweliadau â'r wefan nac yn asesu addasrwydd yr arwyddion.

Mewn ymateb, nodwyd bod drefn o fewn y broses herio perfformiad sy'n cynnwys mesur cwynion a'r mathau o gwynion sy'n cael eu derbyn mewn perthynas â'r cyfleusterau a'r drefn glanhau. Yn ogystal, nodwyd bod mesur yn bodoli ynghylch faint o ddefnydd a wneir o'r wefan a'r modd y caiff gwybodaeth ei gyfleu i'r cyhoedd. Fodd bynnag, cydnabuwyd nad yw ymgynghoriad wedi cael ei gynnal ers paratoi'r strategaeth yn 2019, ac y byddai'n amserol cynnal ymarfer tebyg unwaith eto i gasglu barn a gwybodaeth gan ddefnyddwyr.

Cyfeiriwyd at y sefyllfa o ran codi tâl mewn pum cyfleuster ar draws Gwynedd. Holwyd beth sy'n digwydd i'r arian a godir, a yw'n cael ei glustnodi i'r cyfleusterau hynny'n unig, i'r ddarpariaeth toiledau cyhoeddus ar draws y sir gyfan, neu a yw'n mynd i'r gronfa gyffredinol. Mynegwyd y farn, y dylai incwm cyfleusterau penodol, gael ei ddefnyddio i gynnal y cyfleusterau hynny.

Mewn ymateb, nodwyd nad oedd incwm sylweddol o'r ddarpariaeth, er bod targed incwm wedi ei osod. Cadarnhawyd bod yr arian a gesglir o fewn y gwasanaeth yn cael ei ddefnyddio i gyfrannu at gostau rhedeg y toiledau cyhoeddus.

Codwyd cwestiwn am doiledau cyhoeddus sydd eisoes wedi'u cloi, megis yn y maes parcio ym Mhenygroes, gan holi a oes unrhyw gynlluniau i'w hailagor. Nodwyd bod y toiledau wedi bod ar gau ers peth amser, ac nad oes unrhyw gyfleuster ar gael ar y

penwythnos yn yr ardal. Gofynnwyd a oes modd cydweithio â'r Cyngor Cymuned Lleol i ailagor y cyfleuster, o ystyried pwysigrwydd yr ardal fel safle Treftadaeth y Byd.

Mewn ymateb, nodwyd bod y Cyngor bob amser yn ceisio cydweithio â chynghorau cymuned, ac mewn nifer o achosion, mae cynghorau cymuned wedi cydweithio gyda'r Cyngor ar ôl sylweddoli'r angen lleol. Nodwyd, serch hynny, os yw adeilad wedi dirywio dros gyfnod hir, efallai na fydd yn bosibl ei ailagor. Cadarnhawyd bod y Cyngor yn barod i ystyried pob achos unigol.

Canmolwyd safon y glanhau yn y toiledau cyhoeddus yn Ninas Dinlle, gyda sylw penodol i'r gwaith ardderchog gan y rhai sy'n gyfrifol am eu cynnal a chadw.

Mynegwyd gwerthfawrogiad am y gwaith a gyflawnwyd o dan y strategaeth, gan nodi bod Gwynedd mewn sefyllfa dda gyda chyfanswm o 100 o doiledau cyhoeddus, llawer mwy na nifer o ardaloedd eraill. Pwysleisiwyd bod y Cynllun Grant Cyfleusterau Cyhoeddus yn cynnig gwasanaeth o safon, a'r gred y byddai ei ehangu'n arwain at arbedion sylweddol i'r Cyngor drwy leihau'r baich ar y gwasanaeth uniongyrchol. Cwestiynwyd faint o fusnesau sydd ar y rhestr aros ar gyfer y cynllun a phryd y disgwylir i'r bid ar gyfer y cynllun fod yn llwyddiannus.

Mewn ymateb, cadarnhawyd nad oes unrhyw fusnesau ar y rhestr aros ar hyn o bryd. Nodwyd bod y grant blynyddol gan Lywodraeth Cymru yn cynyddu ychydig bob blwyddyn gyda chwyddiant, gan olygu bod modd ychwanegu o leiaf pedwar busnes newydd i'r cynllun. Eglurwyd bod swyddog yn cynnal archwiliadau blynyddol i sicrhau bod arwyddion yn eu lle, bod cyfleusterau ar agor i'r cyhoedd ac yn bodloni safon benodol. Yn ogystal, nodwyd y byddai gwaith pellach yn digwydd eleni i nodi ardaloedd nad oes ganddynt gyfleuster bellach ond lle gallai busnes lleol fod yn barod i ymuno â'r cynllun.

Cwestiynwyd a all cynghorwyr bellach annog busnesau i wneud cais am y cynllun. Mewn ymateb, chadarnhawyd bod modd gwneud hynny gan fod cyllid ar gael.

Mynegwyd cefnogaeth i'r cynllun toiledau cymunedol a phwysleisiwyd ei werth, yn ogystal â nodi bod boddhad o weld bod tri 'changing places' eisoes ar waith. Cwestiynwyd a oes unrhyw ofyniad statudol bellach sy'n golygu bod rhaid cynnwys 'changing places' mewn unrhyw ddarpariaeth newydd. Mynegwyd barn y dylai hynny fod yn orfodol.

Mewn ymateb, cadarnhawyd nad yw'n ofyniad statudol cynnwys 'changing places' mewn unrhyw gynllun newydd. Eglurwyd bod cyfleoedd wedi bod ar gyfer nodi lleoliadau posib ar gyfer cyfleusterau o'r fath, a byddai'r Cyngor yn ystyried pob cyfle wrth symud ymlaen, yn enwedig os derbynnir grant i ddatblygu cyfleusterau newydd, a'i fod wedi'i gynnwys yng nghynllun gweithredu'r strategaeth.

Mynegwyd pryder mai'r anhawster mwyaf gyda chyfleusterau 'changing places' yw bod angen eu lleoli o fewn safleoedd gyda staff er mwyn osgoi pryderon ynghylch fandaliaeth. Nodwyd bod eu lleoli mewn adeiladau sydd eisoes wedi ei staffio, megis llyfrgelloedd, canolfannau cymunedol neu amgueddfeydd, yn opsiwn mwy hyfwrus.

Holwyd a oes cyfle i gydweithio â busnesau sy'n rhan o'r cynllun toiledau cymunedol i ddarparu 'changing places'. Cyfeiriwyd at enghraifft benodol o'r Royal Ship Hotel yn Nolgellau, lle mae staff ar gael drwy'r dydd, gan awgrymu y gallai cytundeb gael ei gynnig er mwyn sicrhau'r ddarpariaeth am gyfnod hir. Mewn ymateb, cytunwyd bod hyn yn syniad da, ond bod yr her o ddenu grantiau yn parhau'n her sylweddol.

Nodwyd bod tua 27 o'r toiledau cymunedol presennol yn cynnig cyfleusterau newid babanod, a bod hyn yn newyddion cadarnhaol. Nodwyd bod llawer o'r cyfleusterau hyn mewn caffis a busnesau tebyg, lle mae'r perchnogion yn fodlon darparu'r cyfleusterau.

Mynegwyd balchder am safon uchel glendid y toiledau cyhoeddus, gan gynnwys y rhai o fewn Parc Cenedlaethol Eryri. Gofynnwyd am wybodaeth ynghylch y broses o ailagor toiledau cyhoeddus sydd wedi cau, gan gynnwys y gost a'r camau y gallai cyngor cymuned eu cymryd i gydweithio â'r Cyngor. Nodwyd bod un cyngor cymuned yn ystyried ailagor toiled cyhoeddus yn eu hardal, a bod modd i eraill wneud hynny pe byddent yn deall y broses. Mewn ymateb, cadarnhawyd y byddai gwybodaeth fanwl yn cael ei hanfon ymlaen i'r Aelod.

Awgrymwyd hyrwyddo'r toiledau sydd ar gael drwy ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol megis Facebook. Ymhelaethwyd bod hyn yn ffordd gyflym, hawdd ac am ddim i roi manylion am gyfleusterau i'r cyhoedd. Nodwyd y gallai hyn bod o gymorth i unigolion sydd angen cynllunio teithiau oherwydd materion iechyd. Awgrymwyd y gallai cynghorwyr gyfrannu at hyn drwy rannu'r wybodaeth yn eu cymunedau.

Mewn ymateb, nodwyd y byddai uned fusnes yr Adran, sydd ag arbenigedd mewn meysydd cyfathrebu ac e-ddatblygu, yn ymgymryd â'r gwaith i weithredu'r awgrym.

Holwyd a oedd cais am grant wedi'i gyflwyno i greu toiledau cyhoeddus newydd yn Nyffryn Ardudwy, gan nodi bod y bloc blaenorol bellach yn dechrau dioddef o fandaliaeth. Cadarnhawyd bod y cyngor cymuned yn fodlon cydweithio ac yn barod i gyfrannu'n ariannol. Mewn ymateb, eglurwyd bod y bloc presennol wedi dirywio'n ormodol i'w ailagor, a bod angen gwneud penderfyniad ynghylch ei ddymchwil ac adeiladu cyfleuster newydd yn ei le. Cytunwyd y byddai swyddogion yn cysylltu â'r Aelod i drafod y mater yn fanylach.

Holwyd a fyddai'r system talu ar gyfer defnyddio'r toiledau cyhoeddus yn cynnwys y dewis rhwng arian parod a cherdyn. Cadarnhawyd y byddai'r drysau talu newydd yn cynnig y ddau opsiwn.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.

7. TORRI GWAIR A CHYNNAL YMYLON FFYRDD SIROL

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Aelod Cabinet Priffyrdd, Peirianeg ac YGC, Pennaeth Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC a'r Pennaeth Cynorthwyol.

Eglurwyd bod dyletswyddau statudol ar awdurdodau lleol i gynnal a gwella bioamrywiaeth, ond bod dyletswydd foesol hefyd ar y Cyngor i weithredu yn gadarnhaol. Nodwyd bod gan y Cyngor gyfrifoldeb fel tîrfeddiannwr sylweddol i osod esiampl a chryfhau gwytnwch ecosystemau'r ardal. Mynegwyd bod y gwaith a wnaed hyd yma yn gam cyntaf cadarnhaol ac yn gam ar y ffordd tuag at wireddu'r uchelgeisiau hyn.

Cadarnhawyd bod y ffigurau presennol yn yr adroddiad yn dangos sut y mae'r gwasanaeth wedi addasu'r trefniadau torri glaswellt, gan greu mwy o arwynebedd ar gyfer blodau gwyllt i dyfu ac annog pryfed peillio. Eglurwyd y gobaith yw, wedi cwblhau'r treialon, y gellir eithrio ardaloedd sylweddol o ymylon ffyrdd o'r contract presennol a'u cynnwys mewn trefniant newydd o dorri a chasglu glaswellt.

Fodd bynnag, nodwyd y bydd angen ystyried sawl ffactor cyn gweithredu hyn, gan gynnwys hyfywedd ariannol, gan fod y Cyngor dan bwysau ariannol sylweddol a methu

fforddio cynyddu costau wrth weithredu trefniadau newydd. Nodwyd bod angen penderfynu pwy fydd yn cyflawni'r gwaith, ai gweithlu mewnol y Cyngor sydd â'r arbenigedd angenrheidiol, neu gcontractwyr allanol.

Tynnwyd sylw at ymateb y cyhoedd i'r trefniadau newydd, gan gyfeirio at yr ymgyrch 'Nature is not neat' ac at y ffaith bod gan unigolion farn wahanol am daclusrwydd. Nodwyd yr angen i sicrhau nad yw'r newidiadau'n arwain at gwynion gan y cyhoedd.

Eglurwyd bod torri ymylon ffyrdd trefol hefyd yn rhan o'r gwaith, nid yn unig am resymau diogelwch ond hefyd i wella delwedd cymunedau. Yn y manau hyn, caiff glaswellt ei dorri rhwng tair a phum gwaith y flwyddyn, a hynny'n is i'r ddaear. Nodwyd bod rhai cynghorau tref a chymuned yn talu'r Cyngor i dorri glaswellt yn amlach, ond bod eraill yn awyddus i neilltuo tir ar gyfer blodau gwyllt, gan gydweithio â'r Cyngor neu'n gofyn iddynt wneud y gwaith ar eu rhan.

Cyfeiriwyd at y treialon yn Nwyfor a'r gwaith yn Meirionnydd, lle derbyniwyd adroddiad gan ecolegydd lleol cyn dechrau'r gwaith gyda'r tîm yn gweithredu yn unol â'r adroddiad. Eglurwyd bod y profiad yn gyffredinol yn gadarnhaol, ond bod problemau wedi codi, megis pan dorrodd contractwr safle ar gam gan adael glaswellt ar wyneb y tir, neu pan fu i Dŵr Cymru dyrchu dros waith oedd eisoes wedi'i gwblhau cyn i arwyddion allu cael eu gosod. Nodwyd bod camau wedi'u cymryd i unioni'r sefyllfa ac y caiff gwersi eu dysgu.

Edrychwyd ymlaen at gamau nesaf y cynllun, gan gynnwys archwiliadau i safleoedd yn Arfon ac ehangu'r treialon y flwyddyn ganlynol, os bydd cyllid ar gael. Nodwyd bod gwaith cydweithredol yn digwydd rhwng yr Adran Amgylchedd a'r Tîm Bioamrywiaeth, gan obeithio derbyn cyllid i ychwanegu mwy o safleoedd.

Eglurwyd bod Gwasanaeth Cynnal Tiroedd wedi cychwyn cynnal treialon torri a chasglu eu hunain ar rai o'r tiroedd maent yn gyfrifol am eu cynnal, fel Cerrig yr Orsedd yng Nghaernarfon. Nodwyd bod grant gan Bartneriaeth Natur Gwynedd wedi galluogi'r Cyngor i brynu offer arbenigol, megis tractor, peiriant casglu a belar fel y byddai'r Gwasanaeth Cynnal Tiroedd yn gallu gwneud y math yma o waith ei hun yn y dyfodol ac ennill arbenigedd yn y maes.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

Diolchwyd am yr adroddiad a'r gwaith sy'n cael ei wneud gan y gwasanaeth a'i weithwyr.

Mynegwyd pryder am y diffyg gwybodaeth yn yr adroddiad ynghylch sut y mesurir llwyddiant y treialon a'u heffaith ar fioamrywiaeth. Nodwyd bod y fethodoleg yn cael ei hamlinellu, e.e. prynu offer, paratoi'r pridd a hau hadau, ond nad oedd dulliau o fesur canlyniadau'r camau hynny wedi'u cynnwys yn yr adroddiad. Pwysleisiwyd nad yw'n ddigonol gweithredu heb allu profi'r canlyniadau. Gofynnwyd am sicrwydd y bydd gwybodaeth fanwl am fesur llwyddiant yn cael ei gynnwys mewn adroddiadau yn y dyfodol.

Mewn ymateb, nodwyd bod safleoedd yn cael eu hasesu gan ecolegydd cyn i unrhyw dreial ddechrau, gan gynnwys asesiad o'r rhywogaethau presennol, nifer y rhywogaethau, a safon y pridd. Nodwyd bod y wybodaeth yma yn ffurfio'r gwaelodlin i'w defnyddio fel sail i gymharu ar ddiwedd y cyfnod, ac os nad oes newid yn y data, y gellid dod i'r casgliad nad oedd y treial wedi bod yn llwyddiannus. Ymhelaethwyd bod hyn yn caniatáu ateb y cwestiwn a yw'n werth parhau yn yr ardal, ac os yw'r ateb yn gadarnhaol, ei fod yn rhoi cyfiawnhad cryfach i ehangu'r cynllun ac yn cefnogi ceisiadau am gyllid ychwanegol.

Mynegwyd pryder ynghylch diogelwch ffyrdd di-ddosbarth, gan nad ydynt yn cael eu torri'n rheolaidd. Ymhelaethwyd y gallai hyn bod yn berygl diogelwch oherwydd y rhwystr i welededd a achosir gan goed a gordyfiant ar y ffyrdd hyn, sydd yn aml yn gul ac yn droellog. Mynegwyd pryder, pe bai damwain yn digwydd, y gallai'r Cyngor wynebu hawliad oherwydd diffyg cynnal a chadw.

Mewn ymateb, cadarnhawyd bod trefniadau arolygu diogelwch yn bodoli ar gyfer pob ffordd, a bod canfyddiadau'r arolygiadau'n cael eu cofnodi. Eglurwyd os ystyrir bod sefyllfa'n beryglus, caiff y gwaith ei gynnwys yn y rhaglen ar unwaith neu ar gyfer ei drin yn ôl blaenoriaeth. Cadarnhawyd bod cwynion yn derbyn sylw uniongyrchol yn ystod tymor twf, a bod peirianwyr ardal yn cadw rhestrau o'r lleoliadau hynny sydd wedi derbyn nifer uchel o gwynion. Disgwylir y bydd y rhain yn cael eu cynnwys yn y gwasanaeth torri unwaith yn y gwanwyn. Atgoffwyd bod y ffyrdd hyn i gyd yn cael eu torri yn yr hydref.

Mynegwyd pryder am bobl yn parcio ar ymylon glaswellt, gan achosi difrod i'r pridd a'r glaswellt, ac yn rhwystro gwaith y contractwyr. Cwestiynwyd a oes modd i'r Cyngor gydweithio'n fewnol i fynd i'r afael â hyn. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod hwn yn broblem gynyddol, yn enwedig mewn ardaloedd cefn gwlad poblogaidd ymysg ymwelwyr. Nodwyd bod y difrod yn achosi problemau cynnal, risgiau diogelwch, ac yn llesteirio'r defnydd cyhoeddus o ymylon fel llwybrau lle nad oes palmant.

Trafodwyd y posibilrwydd o osod rhwystrau neu gyfyngiadau parcio, ond mynegwyd amheuaeth ynghylch eu heffeithiolrwydd. Eglurwyd nad oes gorfodaeth barcio wedi'i sefydlu ar gyfer y safleoedd hyn, a bod rhai pobl yn dadlau eu bod yn gymwys i barcio yno. Cynghorwyd bod modd trafod gyda'r heddlu os ystyrir bod rhwystr i ddefnyddwyr eraill.

Rhoddwyd enghraifft gadarnhaol o osod bolards yn Nhalysarn, ger maes chwarae, gan sicrhau diogelwch plant, a mynegwyd gwerthfawrogiad am ymyrraeth y Cyngor yn yr achos hwnnw.

PENDERFYNWYD

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.**
- 2. Bod y Pwyllgor yn cefnogi bwriad yr Adran Priffyrdd, Peirianeg a YGC i ymestyn y treialon torri a chasglu i ardal Arfon.**

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30yb a gorffennodd am 13:00yp

CADEIRYDD